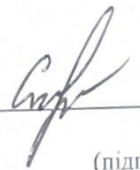

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Юридичний факультет
Кафедра приватного та соціального права

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Міжнародне екологічне право
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми *Міжнародне право*
за спеціальністю 293 Міжнародне право
на першому рівні вищої освіти

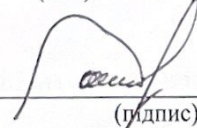
Суми – 2024

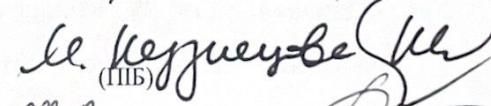
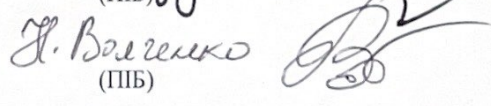
Розробники: Вікторія СТРЕЛЬНИК, к.ю.н., доцент, доцент кафедри
(підпис) (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання,
посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри <i>приватного та соціального права</i>	протокол від 10.06.2024 № 16
	Завідувач кафедри <u></u> Марина Кузнецова (підпис) (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Альона КЛОЧКО
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма Олег РОГОВЕНКО
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму (додається) надана:
 М. Кузнецова (ПІБ)
 Н. Возненко (ПІБ)

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації М. Баб (підпис) Марія Возненко (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 20.06, _____ 2024 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ				
1.	Назва ОК	Міжнародне екологічне право		
2.	Факультет/кафедра	Юридичний факультет, кафедра приватного та соціального права		
3.	Статус ОК	Обов'язковий		
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	Освітньо-професійна програма «Міжнародне право» за спеціальністю 293 «Міжнародне право»		
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)			
6.	Рівень НРК	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень		
7.	Семестр, тривалість вивчення, форма контролю	6 семестр, іспит		
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів		
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл Денна форма – 150 годин	Контактна робота(заняття)		Самостійна робота
		Лекційні –16 годин	Практичні /семінарські – 10 годин	124 годин
10.	Мова навчання	Державна (українська)		
11.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Стрельник Вікторія Валеріївна, доцент кафедри приватного та соціального права Години консультацій – кожного понеділка о 12.45, кабінет 109 г		
11.1	Контактна інформація	viktoriastrelnyk@gmail.com		
12.	Загальний опис освітнього компонента	Предметом вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне екологічне право» є важливі питань про глобальні екологічні проблеми, систему, принципи, джерела, інституційний механізм, становлення та розвиток міжнародного екологічного права, екологічні права людини, міжнародно-правовий механізм їхнього захисту, відповідальність у міжнародному праві навколишнього середовища та реалізацію міжнародних угод з охорони навколишнього середовища, міжнародно-правову охорону атмосферного повітря, клімату, морського та прісноводного середовища, міжнародно-правову охорону тваринного і рослинного світу, ландшафтів та екосистем, міжнародне право екологічної безпеки, міжнародно-правове регулювання поводження з небезпечними для довкілля матеріалами і речовинами, міжнародно-правову охорону навколишнього середовища від забруднення радіоактивними відходами, охорону довкілля під час збройних конфліктів, охорону навколишнього середовища Антарктики й Арктики тощо		
13.	Мета освітнього компонента	<i>Мета освітнього компонента:</i> вивчення міжнародного екологічного прав як важливої складової міжнародно-правової й екологічної освіти студентів-міжнародників в умовах глобалізації, сталого розвитку та зміцнення міжнародного співробітництва.		
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент базується на дисциплінах, що викладалися на другому курсі освітньо-професійної програми «Міжнародне право».		

15.	Політика академічної доброчесності	<p>Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю, результатів навчання. Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається нормативними документами Сумського національного аграрного університету, зокрема Кодексу академічної доброчесності, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в Сумському НАУ (повний перелік нормативних документів розміщений на сайті університету https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/).</p>
-----	------------------------------------	--

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу			Рекомендована література ¹
	Аудиторна робота	Сам роб		
<i>Осінній 5 семестр</i>				
Назва теми	Лк	П.з / семін . з	Ла б. з.	
Тема 1. Основні положення міжнародного екологічного права 1. Глобальні екологічні проблеми. 2. Поняття та предмет міжнародного екологічного права. 3. Методи міжнародного еколого-правового регулювання. 4. Система міжнародного екологічного права.	2	2	10	1,3,5.
Тема 2. Становлення і розвиток міжнародного екологічного права 1. Розвиток міжнародного екологічного права у період 1972–1992 рр. 2. Еволюція міжнародного екологічного права з 1992 р. до сьогодення. 3. Міжнародний організаційний механізм охорони навколишнього середовища.	-	2	16	1,3,5.
Тема 3. Основні правові засади міжнародного екологічного права 1. Поняття та класифікація принципів міжнародного екологічного права. 2. Принцип сталого розвитку та його значення в епоху глобалізації.	2	-	10	1,3,5.
Тема 4. Джерела міжнародного екологічного права 1. Поняття та класифікація джерел міжнародного екологічного права. 2. Міжнародні договори як джерела міжнародного екологічного права. 3. Міжнародні звичаї як джерела міжнародного екологічного права. 4. Рішення міжнародних судових установ як джерела міжнародного екологічного права.	2	2	12	1.2.3.6
Тема 5. Екологічні права людини та міжнародне екологічне право 1. Поняття та класифікація екологічних прав людини. 2. Загальна характеристика Орґузької конвенції. 3. Право на екологічну інформацію: міжнародний та національний аспекти. 4. Міжнародно-правовий механізм захисту екологічних прав людини. Захист екологічних прав у ЄСПЛ.	2	-	16	1.2.3.4.5.6
Тема 6. Міжнародно-правова охорона атмосферного повітря, клімату. 1. Міжнародно-правова охорона атмосферного повітря. 2. Міжнародна еколого-правова політика у сфері зміни клімату	2	2	10	1.2.3.4.

¹ Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

3. Міжнародно-правова охорона клімату. Значення кліматичних самітів.					
Тема 7. Міжнародно-правова охорона водних ресурсів. 1. Міжнародно-правова охорона морського середовища. 2. Конвенція ООН з морського права 3. Міжнародно-правова охорона прісноводного середовища.	-	2		10	1.2.3.4.5.
Тема 8. Міжнародно-правова охорона тваринного і рослинного світу 1. Міжнародно-правові проблеми охорони та збереження біорізноманіття. 2. Міжнародно-правова охорона тваринного світу. 3. Міжнародно-правова охорона рослинного світу.	2	-		10	1.2.3.4.5.
Тема 9. Міжнародно-правова охорона ландшафтів та екосистем 1. Міжнародно-правова охорона ландшафтів. Європейська конвенція про ландшафти 2000 р. 2. Міжнародно-правова охорона всесвітньої культурної та природної спадщини. 3. Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини 1972	2	-		8	3.8.
Тема 10. Міжнародне право екологічної безпеки 1. Поняття, предмет та система міжнародного права екологічної безпеки. 2. Міжнародно-правове регулювання поведінки з небезпечними для навколишнього середовища матеріалами і речовинами. 3. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища від забруднення радіоактивними відходами.	2	-		16	3.8
Всього	16	10		124	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)	Кількість годин
ДРН1. Вирішувати завдання, пов'язані із збереженням природних об'єктів, забезпеченням удосконалення відповідних правових механізмів, зокрема за умов посилення міжнародної інтеграції України.	<i>Лекції-візуалізації</i>	16	<i>Усне опитування Тестування</i>	10
ДРН2. Вирішувати завдання, пов'язані із формуванням і здійсненням державної екологічної політики.	<i>Обговорення на заняттях, тематична дискусія, рішення ситуативних задач</i>	20	<i>Письмова робота</i>	10
ДРН3. Уміти визначати перспективи, моделювати й попереджати негативні	<i>Аналіз конкретних ситуацій (Case-study)</i>	10	<i>Написання контрольних робіт за результатами вивчення теоретичного</i>	10

наслідки для природних об'єктів на засадах сталого розвитку			<i>матеріалу</i>	
ДНР 4. Здатність виконувати кваліфіковану аналітичну, організаційну, дослідницьку роботу в галузі охорони довкілля.	<i>Практичні заняття Аналіз конкретних ситуацій (Case-study)</i>	20	<i>Реферат презентація</i>	10

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

Методи сумативного оцінювання Весняний 6 семестр (іспит)	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
Модуль 1 (теми 1-5)	35 балів/35%	До 7 тижня
Тестування	5 балів /5%	До 7 тижня
Усні опитування	5 балів /5%	щотижня
Аналіз конкретних ситуацій (Case-study) по кожній темі	5 балів /5%	щотижня
Індивідуальна робота (реферат)	10 балів /10%	До 7 тижня
Колоквіум (тема 5)	5 балів /5%	До 7 тижня
Модульний контроль (тест множинного вибору)	5 балів /5%	До 7 тижня
Модуль 2 (теми 6-10)	35 балів/35%	15 тижень
Тестування	5 балів /5%	До 15 тижня
Усні опитування	5 балів /5%	щотижня
Аналіз конкретних ситуацій (Case-study) по кожній темі	5 балів /5%	щотижня
Колоквіум (тема 10)	5 балів /5%	До 15 тижня
Виконання індивідуальної дослідницької роботи (підготовка, презентація, захист)	15 балів/15%	До 15 тижня
Іспит	30 балів/30%	За розкладом

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент ²	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ³
Аналіз конкретних ситуацій (Case-study) по кожній темі	<1 бал	2 бали	3-4 бали	5 балів
	<i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання</i>	<i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>
Індивідуальна робота (реферат)	<1 бал	2 бали	3-5 бали	10 балів
	<i>Вимоги щодо теми роботи не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні теми або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до обраної теми</i>	<i>Виконано усі вимоги роботи</i>	<i>Виконано усі вимоги роботи, продемонстровано, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>

² Зазначити компонент сумативного оцінювання

³ Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

Індивідуальна дослідницька робота (підготовка, презентація, захист)	<4 бали	5-6 балів	7-10 балів	15 балів
	<i>Вимоги щодо теми роботи не виконано</i>	<i>Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні теми або недостатньо розкрити, відсутній аналіз інших підходів до обраної теми</i>	<i>Виконано усі вимоги роботи</i>	<i>Виконано усі вимоги роботи, продемонстровано, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми</i>
Усні опитування	<1 бал	2 бали	3-4 бали	5 балів
	<i>Теоретичні відповіді не точні не вірні</i>	<i>Відповіді надані не на всі питання колоквиуму,</i>	<i>Завдання виконані з незначними помилками, студент не достатньо орієнтується в теоретичному матеріалі</i>	<i>Всі завдання виконано, студент добре орієнтується в теоретичному матеріалі</i>
Колоквиум	<1 бал	2 бали	3-4 бали	5 балів
	<i>Теоретичні відповіді не точні не вірні</i>	<i>Відповіді надані не на всі питання колоквиуму,</i>	<i>Завдання виконані з незначними помилками, студент не достатньо орієнтується в теоретичному матеріалі</i>	<i>Всі завдання виконано, студент добре орієнтується в теоретичному матеріалі</i>
Модульний контроль (тест множинного вибору)	0-1 бал	2-3 бали	3-4 балів	5 балів
	<i>Залежить від кількості вірних відповідей на тест</i>	<i>Залежить від кількості вірних відповідей на тест</i>	<i>Залежить від кількості вірних відповідей на тест</i>	<i>Залежить від кількості вірних відповідей на тест</i>
Іспит	0-5 балів	5-15 балів	15-27 балів	27-30 балів
	<i>Студент недостатньо орієнтується в теоретичному завдання не виконано</i>	<i>Студент недостатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано з помилками</i>	<i>Студент достатньо орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано</i>	<i>Студент гарно орієнтується в теоретичному матеріалі, завдання виконано</i>

5.2.Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами	На кожному практичному

		заняті
2	Обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних практичних завдань	на практичних заняттях
3	Настанови викладачів в процесі виконання практичних завдань	На консультаціях
4	<i>Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після презентації реферату</i>	1-10 тиждень
5	<i>Оцінювання результатів колоквиуму</i>	7,14 тиждень
6	Оцінювання письмових робіт	7, 14 тиждень

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Перелік міжнародно-правових документів і міжнародних екологічних угод:

1. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї від 18 серпня 1948 року. Офіційний вісник України. 2005. № 21. Ст. 1178.
2. Європейська Угода про міжнародне перевезення небезпечних вантажів внутрішніми водними шляхами від 30 вересня 1957 року URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_169.
3. Конвенція про захист працюючих від іонізуючої радіації від 22 червня 1960 року: URL http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/993_116.
4. Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду від 21 травня 1963 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_006. 28
5. Європейська конвенція про захист тварин при міжнародному перевезенні від 13 грудня 1968 року URL http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_227.
7. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів від 2 лютого 1971 року: URL http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_031.
8. Конвенція про відповідальність у сфері морського перевезення ядерних матеріалів від 17 грудня 1971 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_125.
9. Міжнародна конвенція про створення міжнародного фонду для компенсації збитків від забруднення нафтою від 18 грудня 1971 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_807.
10. Конвенція про запобігання забрудненню морського середовища скиданням речовин із суден та літальних апаратів 1972 року
11. Конвенція про заборону розробки, виробництва і нагромадження запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про її знищення від 10 квітня 1972 року: : URL http://zakon.nau.ua/doc/?code=995_054.
12. Стокгольмська декларація щодо питань навколишнього середовища від 16 червня 1972: URL http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_454.
13. Конвенція про запобігання забрудненню моря викидами відходів та інших матеріалів від 2 листопада 1972 року
14. Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини від 16 листопада 1972 року: URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_089.
15. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES) від 3 березня 1973 року: URL http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_129.
16. Міжнародна конвенція про охорону людського життя на морі від 1 листопада 1974 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_251.
17. Конвенція про заборону воєнного або будь-якого іншого ворожого використання засобів дії на природне середовище від 18 травня 1977 року URL http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_258.

18. Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані 1979 року: URL http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_223.

19. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин від 23 червня 1979 року: URL http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_136.

20. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі від 19 вересня 1979 року: URL http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_032.

21. Протокол до Конвенції ООН про транскордонне повітря на великі відстані від 13.11.1979 року про скорочення викидів сірки або їх транскордонних потоків, принаймні на 30 відсотків від 8 липня 1985 року: URL: <http://www.rada.gov.ua>..

22. Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу від 3 березня 1980 року: URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_024.

23. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики від 20 травня 1980 року : URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_045.

24. Конвенція ООН по морському праву 1982 року: URL http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_057.

25. Протокол про фінансування Спільної програми спостережень та оцінки розповсюдження забруднювачів на великі відстані в Європі (ЕМЕП) до Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 28 вересня 1984 року: URL http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c50.

26. Віденська конвенція про охорону озонового шару від 22 березня 1985 року: URL http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_088.

279. Конвенція про допомогу в разі ядерної аварії чи радіаційної аварійної ситуації від 26 вересня 1986 року URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_027.

28. Конвенція про оперативне оповіщення про ядерну аварію від 26 вересня 1986 року: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_026.

29. Монреальський протокол по речовинах, що руйнують озоновий шар від 16 вересня 1987 року: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_215.

30. Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням шкідливих відходів і їх знищення від 22 березня 1989 року: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_022.

31. Женевська конвенція про цивільну відповідальність за шкоду, заподіяну при перевезенні небезпечних вантажів автомобільним, залізничним та внутрішнім водним транспортом від 10 жовтня 1989 року: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_837.

32. Конвенція з оцінки впливу на навколишнє природне середовище в транскордонному контексті (Конвенція ЕСПОО) від 25 лютого 1991 року: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_272.

33. Угода про збереження кажанів в Європі: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_011.

34. Конвенція про транскордонний вплив промислових аварій від 17 березня 1992 року : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_262.

35. Конвенція про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер від 17 березня 1992 року : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_273/card6#Public.

36. Конвенція по захисту морського середовища району Балтійського моря від 9 квітня 1992 року: URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/987_009.

37. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату від 9 травня 1992 року : URL http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_044.

38. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 5 червня 1992 року : : URL http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_030.

39. Декларація Ріо-де-Жанейро по навколишньому середовищу і розвитку від 14 червня 1992 року: URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_455.

40. Конвенція про охорону ріки Дунай від 1 червня 1994 року : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_800.
41. Конвенція ООН про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної засухи та/або опустелювання, особливо в Африці від 17 червня 1994 року : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MU94394.html.
42. Конвенція про ядерну безпеку від 17 червня 1994 року : URL http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_023.
43. Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів від 16 червня 1995 року: URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_934.
44. Міжнародна конвенція про стандарти підготовки, сертифікації персоналу риболовних суден та несення ваhti від 7 липня 1995 року: URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_707.
45. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття від 25 жовтня 1995 року URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_711.
46. Міжнародна конвенція про відповідальність і компенсацію збитків у зв'язку з перевезенням морем шкідливих і небезпечних речовин 1996 р.: URL <http://www.interlegal.com.ua/blog/?p=1577>.
47. Угода про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океан від 24 листопада 1996 року: URL http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_422.
48. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміни клімату від 11 грудня 1997 року URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_801.

Навчальна та навчально-методична література:

1. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. – Харків : Право, 2019. – 552 с.
2. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с
3. Гетьман А.П. Доктрина екологічного права та законодавства України: монографія. Харків: ТОВ «Оберіг», 2019. 336 с.
4. Екологічне право України: підручник / за ред. А.П. Гетьмана. Х. : Право, 2018 . 552 с.
5. Природноресурсове право України : навч. посіб. / за ред. Каракаша І.І. та Харитоновой Т.Є. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Одеса, Видавничий дім «Гельветика», 2018. 566 с.
6. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля Кол.авт.: Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. Львів, 2019. 203 с.

Спеціальна література:

7. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні : колективна монографія / відп. ред.: Т.Є. Харитонова, І.І. Каракаш. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 722 с.
8. Стрельник В.В., Чурилова Т.М. Проблеми відшкодування шкоди навколишньому середовищу України, завданої збройною агресією Російської Федерації. *Екологічне право*. 2022, № 3, URL: <http://www.ecolaw.idpnan.kyiv.ua/2022>
9. Стрельник В.В., Ємець Н. О. Питання поводження з медичними відходами в Україні. *Приватне та публічне право*, 2022 №3 URL: http://pp-law.in.ua/archive/3_2022/7.pdf
10. Strelnyk V., Churilova T., Hres N., Myronenko T. Legal Support of Industrial Accident Prevention. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, Volume IX, Issue 7(45), Winter 2019 (Scopus)
11. Стрельник В.В., Ємець Н. О. До питання поводження з побутовими відходами в Сумській області. *Приватне та публічне право*, 2019 №3, С.64-67

12. Стрельник В., Гресь Н., Замятіна В. Підвищення стандартів органічного виробництва в контексті прав споживачів на якість і безпечність продукції в умовах євроінтеграції. *Visegrad journal on human rights* № 4, 2021 С.215-219 URL: https://journal-vjhr.sk/wpcontent/uploads/2021/11/VJHR_4_2021.pdf

13. Стрельник В.В., Петрова Н.О. Окремі напрями удосконалення правового регулювання діяльності особистих селянських господарств у сфері сільського зеленого туризму. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2023 р. №1. URL: www.lsej.org.ua

14. Стрельник В.В., Кузнецова М.Ю., Батуринець Б.Д., Клещенко О.М. Питання юридичної відповідальності російської федерації за правопорушення, вчинені збройною агресією. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №6 DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/144>

15. Strelnyk, V.V. The issue of legal responsibility of the Russian Federation for offenses in the field of environmental protection: international legal aspect. Publishing House “Baltija Publishing”, 2023. p.254-261 DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-331-6-30>

Інтернет-ресурси

1. www.imo.org – вебсторінка Міжнародної морської організації
2. <http://www.ramsar.org> – вебсторінка Рамсарської конвенції і— Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів, 1971 р.
3. <http://www.unep.org/Documents/Multilingual/Default.asp?documentID=97> – повний звіт про Конференцію з навколишнього середовища 1972 року
4. <http://whc.unesco.org> – вебсторінка про всевітню спадщину
5. <http://www.londonconvention.org> – вебсторінка Лондонської конвенції 1972 року – Конвенції про запобігання забрудненню моря скидами відходів та інших матеріалів 1972 р.
6. <http://www.cites.org> – вебсторінка Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що знаходяться під загрозою зникнення, 1973 р. (Конвенція CITES)
7. <http://www.cms.int/> – вебсторінка Боннської конвенція — Конвенції про охорону мігруючих видів диких тварин, 1979 р.
8. <http://www.euobats.org> – вебсторінка Угоди про збереження популяцій європейських кажанів 1991 р.
9. <http://www.unep-aewa.org> – вебсторінка Угоди про збереження афроевразійських мігруючих водно-болотних птахів 1995 р., м. Гаага
10. <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/conventions/bern/> – вебсторінка Бернської конвенції — Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі 1979 р.
11. <http://www.unesc.org/env/lrtap/> – вебсторінка Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані 1979 р., м. Женева
12. <http://www.ccamlr.org/> – вебсторінка Комісії по збереженню морських живих ресурсів Антарктики 1980 р., м. Канберра
13. <http://www.un.org/Depts/los/> – вебсторінка Конвенції з морського права 1982 р.
14. <http://ozone.unep.org> – веб-сторінка іКонвенції про охорону озонового шару 22 березня 1985 року, м. Відень (Австрія)
15. <http://ozone.unep.org> – вебсторінка Конвенції про охорону озонового шару та Монреальського протоколу16 вересня 1987 року, м. Монреаль (Канада)
16. <http://www.unmfs.org> – вебсторінка Багатостороннього фонду для підтримки реалізації Монреальського протоколу
17. www.basel.int – вебсторінка Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням 22 березня 1989 року, м. Базель (Швейцарія)
18. <http://www.unesc.org/env/eia> – вебсторінка Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті 25 лютого 1991 року, м. Еспо (Фінляндія)

19. <http://www.unesco.org/env/water/> – вебсторінка Конвенції про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер 17 березня 1992 року, м. Хельсінкі (Фінляндія)
20. <http://www.blacksea-commission.org> – вебсторінка Комісії по захисту морського середовища Чорного моря від забруднення 21 квітня 1992 року, м. Бухарест (Румунія)
21. <http://unfccc.int> – вебсторінка Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату 9 травня 1992 року, м. Нью-Йорк (США) та Кіотського протоколу 11 грудня 1997 року, м. Кіото (Японія)
22. <http://www.cbd.int/> – вебсторінка Конвенції про охорону біологічного різноманіття 5 червня 1992 року, м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія)
23. http://www.un.org/esa/sustdev/documents/docs_unced.htm – документи, прийняті на Конференції з навколишнього середовища і розвитку (1992 рік)
24. <http://www.un.org/esa/sustdev/csd/> – Комісія ООН зі сталого розвитку
25. www.un.org/events/wssd/ – офіційний сайт Всесвітнього самміту зі сталого
26. розвитку (2002 рік)
27. <http://www.icpdr.org/> – вебсторінка Міжнародної комісії із захисту ріки Дунай
28. <http://www.unccd.int/> – вебсторінка Конвенції ООН по боротьбі з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та/або опустелювання, особливо в Африці 17 червня 1994 року, м. Париж (Франція)
29. <http://www.imo.org/> – вебсторінка Міжнародної морської організації (ІМО)
30. <http://www.unesco.org/env/pp> – вебсторінка Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля 25 червня 1998 року, м. Оргус (Данія)
31. http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Conventions/Landscape/default_en.asp – вебсторінка Європейської ландшафтної конвенції 20 жовтня 2000 року, м. Флоренція (Італія)
32. <http://chm.pops.int/> – вебсторінка Стокгольмської конвенції про стійкі органічні забруднювачі 22 травня 2001 року, м. Стокгольм (Швеція)
33. www.carpathianconvention.org – вебсторінка Конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат 22 травня 2003 року, м. Київ (Україна).

Бібліотеки

1. Адреси Web- серверів національних і українських бібліотек - <http://nbuv.gov.ua/internet/libweb.html>
2. Адреси електронної пошти бібліотек України - <http://www.lucl.kiev.ua/win/adresf.html>
3. Бібліотека Верховної Ради України - <http://www.rada.kiev.ua>
4. Бібліотеки Дніпропетровського національного університету –[http://www/comci,dsr.lp.ua/DSU/libraries](http://www/comci.dsr.lp.ua/DSU/libraries)
5. Бібліотека Сумського державного університету - <http://www.sumdu.edu.ua/pages/library/>
6. Державна бібліотека України для юнацтва - <http://www.ukrlibworld.kiev.ua/uni/>
7. Державна науково-технічна бібліотека України - <http://www.gntb.n-t.org>
8. Електронна бібліотека Київського національного університету імені Тараса Шевченка - <http://www.scilib.univ.kiev.ua>
9. Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника - <http://www.lsl.lviv.ua>
10. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка - <http://www.lib-du.univ.kiev.ua>
11. Наукова бібліотека Національного університету Києво-Могилянська академія - <http://www.ukma.kiev.ua>
12. Наукова бібліотека Таврійського національного університету - <http://www.lib.crimea.edu>
13. Наукова бібліотека Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя - <http://www.tu.edu.te.ua/library/>
14. Науково-технічна бібліотека Національного технічного університету України. Київський політехнічний університет - <http://www.library.ntu-kpi.kiev.ua>
15. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського - <http://www.nbuv.gov.ua>
16. Національна парламентська бібліотека України - <http://www.nplu.kiev.ua>
17. Публічна бібліотека ім. Лесі Українки - <http://www.lucl.kiev.ua>

Рецензія на робочу програму (силабус)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)	+		
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		
Результати навчання стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання	+		
Література є актуальною	+		

Рецензенти:

Член проектної групи ОП Міжнародні проєкти П. Вагич
 (назва) (ПІБ) (підпис)

Викладач кафедри Фізіол. та соц. психол. Л. Керушев
 (назва) (назва, ПІБ) (підпис)